

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tapani, A. 2017. Kolme metaforaa kehittyvästä opettajuudesta. Teoksessa TAMK-konferenssi - TAMK Conference 2017. Learning and working together. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 17-21.

DOI / URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/TAMK-Conference2017.pdf>

2. KOLME METAFORAA KEHITTYVÄSTÄ OPETTAJUUDESTA

Tiivistelmä

KERRON TEILLE FIKTIIVISEN tarinan ammattikorkeakoulun opettajasta x. Hän toimii tällä hetkellä seitsemässä hankkeessa joko projektipäällikkönä tai asiantuntijana. Opettaa, markkinoi, ohjaa, hankkii asiantuntijoita, aikatauluttaa, varaa tiloja, kilpailuttaa. Onko hän kehittynyt vai kehittyvä opettaja, sen saatte tarinan kuultuanne päättää.

Opettajamme kuvaa olevansa välillä kuin kukka: kukoistan, kun onnistun. Seuraavassa hetkessä pieni sana kollegalta, ”ai, sinä olet vaan hankkeissa”, romuttaa kaiken ja kukka pudottaa terälehtensä.

Välillä opettajamme on kuin dieselmoottori: käynnistyy hitaasti, etsii hankkeen punaista lankaa. Sitten kun opettajamme saa vauhdin päälle, hän puksuttaa ja kulkee rinnalla hankkeen edetessä, välillä näkymättömästi, koko ajan vainuten ohjauksen tarpeita, nuuskien mahdollisia uusia ideoita, joihin pitäisi tarttua.

Opettajamme kuvaa kolmantena olevansa kuin vaniljakohokas: onnistuessaan herkullinen, mutta jos avaat uunin luukun väärään aikaan niin kaikki lässähtää. Niinä hetkinä, kun flow on viemässä häntä kohti suuria sfäärejä, yhtäkkiä jostain paukahtaakin joku rutiininomainen työtehtävä, joka on hoidettava nyt ja tässä. Projektin talousseuranta. Työajan raportointi. Tai sanat ”ihan hyvä, mutta..” Kohokas romahtaa. Unohdetaan sana mutta, toivoo opettajamme. Annetaan kohokkaan paistua ja maistua.

Onko uusi kehittyvä opettajuus jotain ihan muuta kuin vanha opettajuus. On, vastaa opettajamme. Pitää olla valmis oppimisen kaikkiallistumiseen. Ennen kaikkea pitää olla valmis opettajan ammatti-identiteetin muutokseen. Pitää olla valmis ennen kaikkea itsensä johtamiseen ja arvostamiseen. Kehittyvä opettajuus – sitä kohti!

Tausta ja tavoitteet

Opettajuus on muutoksessa, sen jo tiedämme. Miksi ei niinkään huudella sen perään, että myös opettajan identiteetti on muutoksessa. Voinko vielä kutsua, tai voiko fiktiivinen opettajamme x kutsua itseään opettajaksi, kun hän opettaa, markkinoi, ohjaa, hankkii asiantuntijoita, aikatauluttaa, varaa tiloja, kilpailuttaa, hankkii uusia kumppanuuksia, verkostoituu, ohjaa ja neuvoa kollegoita. Esiitykseni kerron teille tarinan, jonka avulla pyrin valottamaan sitä, ovatko esimerkkiopettajamme kolme metaforaa relevantteja kehittyvän opettajuuden, erityisesti kehittyvän opettajan identiteettitarkastelun lähteinä: voidaanko niiden ymmärtämisen avulla välttää muiden opettajien identiteetikriisit?

Toteutuksen kuvaus

Toteutus on tarina, jonka olen muodostanut teoreettisen aineiston ja opettaja x:n havainnot opettajauran muutoksesta alkaen vuodesta 1995. Tarinaan on tullut aineksia myös toteuttamamme OOK- Oppimassa ohjauksellisissa kohtaamisissa – koulutushankkeen myötä, joka oli Opetushallituksen rahoittamaa opetushenkilöstön täydennyskoulutusta vuosina 2015–2016.

Tulokset

Tuloksena esitän kolme metaforaa kehittyvästä opettajuudesta, oikeastaan kehittyvästä opettajan identiteetistä. Metaforat ovat kukka, dieselmoottori ja vaniljakohokas. Kukkana opettaja kukkoistaa, kun onnistuu ja kaikki menee nappiin, mutta muutamastakin syystä saattaa pudottaa terälehtensä. Dieselmoottorina opettajamme käynnistyy hitaasti, etsii punaista lankaa, mutta kun saa vauhdin päälle, hän jaksaa ja jatkaa. Opettaja vaniljakohokkaana on onnistuessaan herkullinen, mutta jos avaat uunin luukun väärään aikaan, kaikki lässähtää. Välillä innostuksen flow:n keskeyttää rutiininomainen työtehtävä, joka on hoidettava, kun siitä riippuu vaikkapa oppilaitoksen rahansaanti ja monen muun tekeminen.

Entä sitten kehittyvä opettajuus, mihin päädymme. Onko uusi opettajuus jotain ihan muuta kuin vanha opettajuus. On, vastaa opettajamme. Pitää olla valmis kaikkeen: pois luokasta, oppimisen kaikkiallistumiseen, koulutuksiin osallistuvien heterogeenistymiseen. Tämän jo tiedämme, mutta ennen kaikkea pitää olla valmis tämän aiheuttamaan opettajan työn muutokseen: enää kun emme ”opeta” luokkahuoneissa, työaikamme täyttyy paljosta muusta, mihin emme ehkä opettajankoulutuksen aikana ole saaneet lainkaan valmiuksia. Pitää olla valmis ennen kaikkea itsensä johtamiseen, itsensä arvostamiseen ja kannustamaan itseään. Myös rajaamaan ja irrottautumaan, hyvällä omalla tunnolla. Työmme pirstaloituu ja yksilöllistyy, oma vapaus, mutta myös vastuu lisääntyy.

Jatkotoimenpiteet

Jos ja toivoakseni kun yhteisöllisyyttä pidetään edelleen tärkeänä identiteetin lähteenä, tarvitaan uudenlaisia rakenteita, vaikkapa tulkintafoorumeja tai törmäilykohtaamisia. Tulkintafoorumeilla osallistujat kokoontuvat, jakavat ja tuottavat tulkintoja näkemysten basaareissa ja käyvät kauppaa ideoilla. Samantyyppisesti toimii myös törmäyttäminen: siellä tarkoituksena on osin sattumanvaraisesti, osin ohjatusti saattaa ihmisiä ja erilaisia ajatuksia ja kokemuksia yhteen ja törmäyttää ajatuksia niin yksilö- kuin ryhmätasollakin. Perinteisellä opettajankokouksella lienee kuitenkin paikkansa informatiivisena tapahtumana, mutta identiteetin lähteiksi ja eritoten identiteettikriisien välttämiseksi tarvitaan kohtaamisia, keskusteluja, ajatusten jakamista ja ajatusten äärelle rauhoittumistakin.

Fiktiivinen opettajamme voidaan luokitella kehittyvän opettajuuden ja erityisesti uudenlaisen opettajaidentiteetin kategoriaan, sillä hän liikkuu erilaisten identiteettien välillä ja pienikin särö saattoi aiheuttaa murhetta, hämmennystä, mutta ehkä myös antaa kasvualustan uudelle, jos vaan jakamisen foorumit ovat hänelle mahdollisia. Identiteetti ei siis ole mikään pysyvä rakenne, vaan se on jatkuvassa muutoksessa ja tarvitsee rakentuakseen muita ihmisiä, merkityksellisiä toisia.

Lähteet

HELKAMA, K., MYLLYNIEMI, R. & LIEBKIND, K. 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

LUUKKAINEN, O. 2008. Uudistuva ja uudistava opettajuus. Teoksessa S. Helakorpi (toim.) Postmoderni AMMATTIKASVATUS – haasteena ubiikkiyhteiskunta. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisu 1/2008.

MEAD, G. H. 1962. Mind, Self, & Society. From the Standpoint of a Social Behaviorist. Edited and with an Introduction by C.W. Morris. Chicago: The University of Chicago Press.

MÄKI, K. & SARANPÄÄ, M. 2010. Paradokseja ja tulkintafoorumeita. Johtamistoimintaa ammattikorkeakoulussa. HAAGA-HELIAN julkaisusarja Kehittämöraportteja 1/2010.

PAASO, A. & KORENTO, K. 2010. Osaava opettaja 2010–2020. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opeushenkilöstön osaaminen. Loppuraportti, Opetushallitus.

TAJFEL, H. & TURNER, C. 1979. An integrative theory of intergroup conflict. In S. Worchel and W.G. Austin (Eds.) The Social Psychology of Intergroup Relations. Monterey, CA: Brooks-Cole.

TAPANI, A. 2009. "Onko yhteisöllisyydellä väliä" – identiteetti-prosessi ja sosiaalinen pääoma epävarmuuden sietämisen merkityksellisinä elementteinä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tdk. Sosiaalipsykologia.

TAPANI, A. 2013. Ammatillinen opettajankoulutus liikkeessä – kohti tulevaisuuden tuulia vai tämän päivän toisintoa? Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö/ Ammatikasvatus, Pro gradu -tutkielma.

TAPANI, A. 2015. Kaupankäyntiä ja yhteisen ymmärryksen rakentamista – tulkintafoorumit johtajuudessa kehittymisen välineinä. TAMK Journal 23.11.2015 <http://tamkjournal.tamk.fi/kaupankayntia-ja-yhteisen-ymmarryksen-rakentamista-tulkintafoorumit-johtajuudessa-kehittymisen-valineina/>

AINEISTO: Opettaja x:n havainnot opettajauran muutoksesta alkaen vuodesta 1995 →